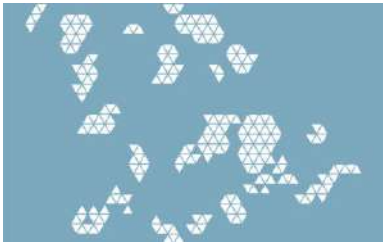

Περί τῶν Κυκλάδων νήσων Το Αρχαιολογικό Έργο στις Κυκλάδες BYZANTINO & ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο με τίτλο «Περί των Κυκλάδων νήσων. Το Αρχαιολογικό Έργο στις Κυκλάδες» θα πραγματοποιηθεί στους χώρους του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου από την Τετάρτη 22 Νοεμβρίου έως και την Κυριακή 26 Νοεμβρίου 2017. Σκοπός του Συνεδρίου είναι να δημοσιοποιηθεί στους ειδικούς και το ευρύ κοινό, το πολύπλευρο αρχαιολογικό έργο που συντελείται τα τελευταία χρόνια στα νησιά των Κυκλάδων από τους φορείς της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, τα Πανεπιστημιακά και Ερευνητικά Ιδρύματα και τις Ξένες Αρχαιολογικές Σχολές. Οι θεματικές του Συνεδρίου καλύπτουν τη διαχρονία, από την απώτερη Προϊστορία έως και τους Νεώτερους Χρόνους, και τους παρακάτω τομείς:

- α) ανασκαφικό ερευνητικό έργο και ποικίλες έρευνες πεδίου.
 - β) συντήρηση και αναστήλωση μνημείων, εργασίες ανάδειξης και ανάπλασης αρχαιολογικών χώρων και μνημείων
 - γ) μουσεία και αρχαιολογικές συλλογές και δράσεις που τα πλαισιώνουν.
- Συμμετέχουν περισσότεροι από 200 σύνεδροι με προφορικές ανακοινώσεις και επιτοίχιες παρουσιάσεις που συνολικά φθάνουν τις 130 με 10 αναρτημένες. Το Συνέδριο αφιερώνεται στον Νικόλαο Ζαφειρόπουλο, Έφορο Αρχαιοτήτων Κυκλάδων (1912-1996) και διοργανώνεται προς τιμήν της Φωτεινής Ζαφειροπούλου, Επίτιμης Εφόρου Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, ως συμβολικό αντίδωρο για την πολύπλευρη προσφορά τους στην προστασία, μελέτη και ανάδειξη των κυκλαδικών αρχαιοτήτων.

Αρχαιότητες σε σύγχρονες «κρύπτες»

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣ ΘΕΣ/ΙΚΗΣ

Τη Δευτέρα, 2 Οκτωβρίου 2017, η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού – Παράρτημα Θεσσαλονίκης, η Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης και το Εκκοκκιστήριο Ιδεών οργανώνουν ημερίδα με τίτλο Αρχαιό-

τητες σε σύγχρονες «κρύπτες». Η συμβολή τους στην προβολή της διαχρονικής εξέλιξης της πόλης στο Μουσείο Αρχαίας Αγοράς - αίθουσα εκδηλώσεων. Η εκδήλωση πραγματοποιείται με την ευγενική υποστήριξη της Πολιτιστικής Εταιρείας Επιχειρηματιών Βορείου Ελλάδος (ΠΕΕΒΕ). Η εκτεταμένη ανοικοδόμηση στα ιστορικά κέντρα πόλεων στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη, τις τελευταίες δεκαετίες, είχε ως αποτέλεσμα να αποκαλυφθεί μια πλούσια στρωματογραφία από κατάλοιπα κτηρίων και εν γένει κατασκευών και υποδομών που χρονολογούνται σε διάφορες ιστορικές περιόδους και δίνουν πολύτιμες πληροφορίες για την οργάνωση και τον πολιτισμό αρχαιότερων πόλεων και κοινοτήτων που αναπτύχθηκαν στην ίδια θέση. Πολλά από τα αρχαιολογικά αυτά κατάλοιπα έχουν καταχωθεί ή διατηρούνται σε υπόγεια οικοδομών, αλλά και κάτω από υπαίθριους χώρους. Τα τελευταία χρόνια, σε πολλές Ευρωπαϊκές πόλεις, διαπιστώνουμε ένα έντονο ενδιαφέρον για την ανάδειξη τους με ευφάνταστους τρόπους και με τη χρήση νέων τεχνολογιών. Αρχαιολογικοί χώροι κάτω από σύγχρονες πλατείες, δρόμους και κτήρια μεταμορφώνονται με εντυπωσιακό τρόπο και ελκύουν το ενδιαφέρον πολλών επισκεπτών. Παραδείγματα, αλλά σε πολλή περιορισμένη κλίμακα, έχουμε και στην Ελλάδα, στην οποία, ο προβληματισμός ξεκίνησε αποσπασματικά από τη 10ετία του 1980. Ο διάλογος αναζωπυρώθηκε τα τελευταία χρόνια, με αφορμή τις σημαντικές αρχαιότητες που αποκαλύφθηκαν στα έργα του μετρό, σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Και ενώ για τις τελευταίες οι προοπτικές για την προβολή τους δείχνουν ευόχιες, η προοπτική για την ανάδειξη των αρχαιοτήτων που διατηρούνται κρυμμένες σε υπόγεια, τις

σύγχρονες «κρύπτες», παραμένει μακρινή. Σκοπός της ημερίδας αυτής είναι να αναδείξει εκ νέου το θέμα και να συμβάλει σε μια συζήτηση ως προς τις δυνατότητες ανάδειξης και προβολής αυτών των αρχαιοτήτων. Οι προσκεκλημένοι, εκλεκτοί επιστήμονες, θα παρουσιάσουν τις διάφορες όψεις και προοπτικές του όλου ζητήματος με παραδείγματα από την Ευρώπη και την Ελλάδα.

Διεθνές Επιστημονικό Συμπόσιο προς τιμήν του Ομότιμου Καθηγητή Γεωργίου Βελένη ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΓΟΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Από την Τετάρτη, 4 Οκτωβρίου, έως το Σάββατο, 7 Οκτωβρίου 2017 (Αμφιθέατρο Μουσείου Ρωμαϊκής Αγοράς) θα πραγματοποιηθεί διεθνές επιστημονικό συμπόσιο με αφορμή τη συμπλήρωση των 75 χρόνων του ομότιμου καθηγητή Βυζαντινής Αρχαιολογίας του Α.Π.Θ. Γεωργίου Βελένη. Περισσότεροι από 100 επιστήμονες από την Ελλάδα και το εξωτερικό θα παρουσιάσουν ανακοινώσεις για την Αρχαία, Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Ιστορία και Αρχαιολογία, την Αρχιτεκτονική, τη Ζωγραφική, τη Γλυπτική, τη Μικροτεχνία, την Επιγραφική και άλλους συναφείς κλάδους της επιστήμης.

Αρχαιολογικές Έρευνες και Μεγάλα Δημόσια Έργα – ΔΙΠΚΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Η Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού διοργανώνει Επιστημονικό Συνέδριο, με θέμα «Αρχαιολογικές Έρευνες και Μεγάλα Δημόσια Έργα». Οι εργασίες του συνεδρίου θα διεξαχθούν την Παρασκευή και το Σάββατο, 8 και 9 Δεκεμβρίου 2017, στην εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία. Η αρχαιολογική έρευνα στο πλαίσιο μεγάλων δημόσιων έργων αποτελεί ειδική περίπτωση αρχαιολογικού έργου με διπλό χαρακτήρα -ως δημόσιο και επιστημονικό έργο

ταυτόχρονα- και με ιδιαίτερες απαιτήσεις και δυσκολίες κατά τη διενέργειά του, αφού καλείται να εξισορροπήσει τις σύγχρονες ανάγκες για υποδομές με την επιταγή για προστασία και ανάδειξη των αρχαιοτήτων. Παράλληλα όμως αποτελεί και μια μεγάλη πρόκληση για την ένταξη στον αρχαιολογικό χάρτη νέων περιοχών, την καλύτερη κατανόηση των ήδη γνωστών και τον συνεχή εμπλουτισμό της γνώσης μας για τους πολιτισμούς που αναπτύχθηκαν στη χώρα μας. Τα δέκα τελευταία χρόνια οι Εφορείες Αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ.Α. πραγματοποίησαν στο πλαίσιο των Μεγάλων Δημόσιων Έργων πλούσιο ανασκαφικό έργο, καθώς και εργασίες προστασίας, ανάδειξης και διαχείρισης των σημαντικών αρχαιοτήτων που ήρθαν στο φως. Τα έργα αυτά αφορούν στους μεγάλους οδικούς άξονες (ΟΛΥΜΠΙΑ ΟΔΟΣ, ΙΟΝΙΑ, ΠΑΘΕ, Ε65, ΛΕΥΚΤΡΟ-ΣΠΑΡΤΗ), καθώς και σε στρατηγικές επενδύσεις (ΔΕΗ, Λίμνη Κάρλα), καλύπτοντας γεωγραφικά το μεγαλύτερο μέρος της χώρας. Σκοπός του Συνεδρίου είναι να δημοσιοποιηθούν στους ειδικούς επιστήμονες και το ευρύ κοινό τα αποτελέσματα της αρχαιολογικής αυτής έρευνας και του έργου ανάδειξης που επιτελέστηκε, αλλά και να γίνει ευρύτερα γνωστή και να αξιοποιηθεί η εμπειρία που αποκτήθηκε μέσα από τη διαχείριση πολυάριθμων και απαιτητικών έργων.

Στην πρώτη ενότητα του συνεδρίου οι Προϊστάμενοι των εμπλεκόμενων Εφορειών Αρχαιοτήτων θα παρουσιάσουν με ανακοινώσεις διάρκειας 25 λεπτών το συνολικό έργο της Υπηρεσίας τους (ανασκαφική έρευνα και εργασίες ανάδειξης) στο πλαίσιο των Μεγάλων Έργων. Στη δεύτερη ενότητα του συνεδρίου θα γίνουν ανακοινώσεις διάρκειας 20 λεπτών με τις παρακάτω θεματικές:

- Α) Ανασκαφικό και ερευνητικό έργο: μελέτες που θα προσεγγίζουν συνθετικά τις αρχαιολογικές θέσεις, κατά τομείς, όπως οικισμοί-πόλεις, νεκροταφεία, λατρεία, ύπαιθρος χώρα-αγροτικές-εργαστηριακές εγκαταστάσεις, έργα κοινής ωφελείας (οδικό δίκτυο, λουτρά, υδραγωγεία) κλπ.
- β) Ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων, συντήρηση και στερέωση μνημείων.

Η συνάντηση θα ολοκληρωθεί με συζήτηση στρογγυλής τράπεζας στην οποία θα αναπτυχθούν θέματα θεσμικού πλαισίου, ειδικά προβλήματα που ανακύπτουν και τρόποι διαχείρισής τους, καθώς και προτάσεις για απλοποίηση-τροποποίηση διαδικασιών κατά τη διεξαγωγή αρχαιολογικών ερευνών στο πλαίσιο Μεγάλων Δημόσιων Έργων.

5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αναστηλώσεων – ΕΤΕΠΑΜ ΑΘΗΝΑ, ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ

Η Εταιρεία Έρευνας και Προώθησης της Επιστημονικής Αναστήλωσης των Μνημείων (ΕΤΕΠΑΜ) οργανώνει το 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αναστηλώσεων που θα διεξαχθεί στην Αθήνα, στο αμφιθέατρο του Ιδρύματος Ευγενίδου, (Λεωφόρος Ανδρέα Συγγρού 387, Παλιό Φάληρο) στις 10-11-12 Ιανουαρίου του 2019.

Ακολουθεί η ανακοίνωση:

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Αντικείμενο-Θεματολογία: Στο αντικείμενο του Συνεδρίου εμπίπτουν τα σχετικά με την Αναστήλωση των ιστορικών κτισμάτων (και των λειψάνων τους) ζητήματα, που αφορούν:

- α) στην φιλοσοφία και μεθοδολογία των επεμβάσεων,
- β) στη σεισμική επικινδυνότητα και λοιπούς παράγοντες τρωτότητας των μνημείων
- γ) στην τεχνολογική έρευνα (τεκμηρίωση, τεχνικές, υλικά κλπ) και εφαρμογή
- δ) στην ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων.

Το Συνέδριο απευθύνεται σε επιστήμονες που προέρχονται από τους χώρους των φυσικών επιστημών και της τεχνολογίας και συνεισφέρουν στο αναστηλωτικό έργο. Η διάρκεια του συνεδρίου θα είναι τριήμερη και δύο από τις συνεδρίες θα αφιερωθούν σε δύο ειδικά θέματα με τίτλο: «Αναστηλώσεις μνημειακών συνόλων», και «Προβλήματα διατήρησης και

λειτουργίας των αναστηλωμένων μνημείων».

Στόχος της διοργάνωσης είναι η ουσιαστική αλληλοενημέρωση/ανταλλαγή απόψεων μεταξύ συνέδρων και εισηγητών και η πρόκληση ενός γόνιμου διεπιστημονικού διαλόγου, που θα συνεισφέρει στην προώθηση (προς όλους τους φορείς υλοποίησης και προστασίας στη χώρα μας) της δέουσας επιστημονικής προσέγγισης των αναστηλώσεων και αναδείξεων των μνημείων. Όσοι επιθυμούν μπορούν να συμμετάσχουν με ανακοίνωση. Οι ανακοινώσεις που θα παρουσιαστούν πρέπει να είναι πρωτότυπες και να αποτελούν ουσιαστική συμβολή στο αντικείμενο, εκθέτοντας - στην περίπτωση των εφαρμογών - ολοκληρωμένη την αναστηλωτική προβληματική του συμμετέχοντα, και - στην περίπτωση της έρευνας - την άμεση συσχέτισή της με τα αναστηλωτικά ζητήματα. Ανακοινώσεις τύπου χρονικού εργασιών ή με αμιγή προσέγγιση ιστορικού αρχιτεκτονικής (ή ιστορικού κατασκευών) δεν εμπίπτουν στη θεματολογία. Η γλώσσα του Συνεδρίου είναι η Ελληνική. Μπορούν να γίνουν δεκτές ανακοινώσεις στην Αγγλική, αλλά δεν θα υπάρξει δυνατότητα μετάφρασης. Η διάρκεια των ανακοινώσεων δεν θα υπερβαίνει τα 15 λεπτά. Αποκλείεται η συμμετοχή του ίδιου προσώπου σε περισσότερες από δύο εργασίες. Οι ενδιαφερόμενοι για να συμμετάσχουν οφείλουν να στείλουν περιλήψεις έκτασης από μια έως τρεις σελίδες στις οποίες είναι δυνατόν να περιέχονται και μικρά ασπρόμαυρα γραμμικά σχέδια και ασπρόμαυρες εικόνες. Η κρίση για την επιλογή των εργασιών θα γίνει από την Επιστημονική Επιτροπή και θα βασιστεί στο περιεχόμενο των περιλήψεων. Για τον λόγο αυτό βασικό στοιχείο θεωρείται η σαφήνεια στην παρουσίαση της ουσίας του θέματος στην περιλήψη, που προϋποθέτει την κατάθεση επαρκών δεδομένων. Προθεσμίες: Οι περιλήψεις πρέπει να υποβληθούν σε ηλεκτρονική μορφή βάσει προδιαγραφών που συνοδεύουν την παρούσα ανακοίνωση μέχρι τις 15 Μαΐου 2018. Θα ακολουθήσει ενημέρωση για την κατ' αρχήν αποδοχή των περιλήψεων, και διαβίβασή τους στην επιστημονική Επιτροπή. Οι τελικές απαντήσεις επί των περιλήψεων που θα περιληφθούν στα πρακτικά θα σταλούν στο e-mail υποβολής μαζί με τις κρίσεις της Επιστημονικής Επιτροπής του Συνεδρίου μέχρι τις 15 Ιουλίου 2018 προκειμένου, αν υπάρχουν παρατηρήσεις, να επανυποβληθούν στην τελική

τους ηλεκτρονική μορφή. Οι υπόλοιπες ημερομηνίες και λοιπές διαδικαστικές λεπτομέρειες θα γνωστοποιηθούν με επόμενη ανακοίνωση και με αναρτήσεις στην ιστοσελίδα της ΕΤΕΠΑΜ.

Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και τη Θράκη 31η Επιστημονική συνάντηση ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝ/ΜΙΟ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

Στις 8-10 Μαρτίου 2018, θα πραγματοποιηθεί στη Θεσσαλονίκη (Αίθουσα Τελετών Παλαιάς Αίθουσας ΑΜΘ) η 31 ετήσια επιστημονική συνάντηση για το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και Θράκη (συμπληρώνονται τριάντα χρόνια λειτουργίας του θεσμού ΑΕΜΘ). Τη συνάντηση διοργανώνουν το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και η Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης.

Ανασκαφές στο Μετρό Θεσσαλονίκης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ – ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΜΕΡΙΔΑ «ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΟ»

1. Προκασσάνδρειο πόλισμα και νεκροταφείο ρωμαϊκών χρόνων στις παρυφές της αρχαίας Θεσσαλονίκης (Αμαξοστάσιο Πυλαίας, Σταθμός Φλέμινγκ)
Το 2012, με αφορμή τις εκσκαφές που πραγματοποιήθηκαν στο «Αμαξοστάσιο» της βασικής γραμμής του Μετρό, στην Πυλαία, ήρθε στο φως προκασσάνδρειο πόλισμα του 4ου αι. π.Χ. Ερευνήθηκε έκταση 31 στρεμμάτων και αποκαλύφθηκε τμήμα της πόλης, η οποία ήταν οργανωμένη με το ιπποδόμειο πολεοδομικό σύστημα, στα πρότυπα των μεγάλων πόλεων της Μακεδονίας, Όλυνθο και Πέλλα. Τα πολυάριθμα ευρήματα παραπέμπουν σε ένα ακμαίο οικισμό με ισχυρή οικονομία και αναπτυγμένες κοινωνικοπολιτικές δομές. Η μεγάλη ανάπτυξή του τοποθετείται στο δεύτερο μισό του 4ου αι. π.Χ., η οποία όμως διακόπτεται από την ίδρυση της πόλης της Θεσσαλονίκης από τον Κάσσανδρο το 315 π.Χ., οπότε και εγκαταλείπεται.

Ένα άλλο ενδιαφέρον εύρημα αποτελεί το νεκροταφείο ρωμαϊκών χρόνων (2ος-4ος αι. μ.Χ.) που ερευνήθηκε στα όρια του Σταθμού Φλέμινγκ και μας αποκάλυψε πτυχές ενός άγνωστου μέχρι τώρα οικισμού, στις παρυφές της αρχαίας Θεσσαλονίκης.

2. Η ανατολική νεκρόπολη της Θεσσαλονίκης (Σταθμός Σιντριβάνι)
Στο πλαίσιο των εργασιών της κατασκευής του ΜΕΤΡΟ Θεσσαλονίκης, στους σταθμούς Σιντριβάνι, Διασταύρωση Τροχιογραμμών και Πανεπιστήμιο, η αρχαιολογική έρευνα αποκάλυψε μεγάλο τμήμα του ανατολικού νεκροταφείου της πόλης, όπως επίσης και τρίκιλη κοιμητηριακή Βασιλική στη θέση παλαιότερου κτηρίου με ψηφιδωτά δάπεδα. Συγκεκριμένα έφερε στο φως χιλιάδες ταφικά μνημεία (3000) τα οποία ήρθαν να εμπλουτίσουν την μέχρι τώρα γνώση μας για την οργάνωση και τη συνεχή χρήση του χώρου από την Ελληνιστική περίοδο έως και την Ύστερη αρχαιότητα. Οι τάφοι ανήκουν σε διαφόρους τύπους, λακκοειδείς, κιβωτιόσχημοι, εγχυτρισμοί, βωμοί, βωμοειδείς κατασκευές, καμαροσκεπείς απλοί ή δίδυμοι, ήταν κτερισμένοι με αγγεία πήλινα και γυάλινα, πήλινα ειδώλια, χρυσά και αργυρά κοσμήματα και νομίσματα.

3. Η οργάνωση του αστικού χώρου από την ίδρυση της Θεσσαλονίκης έως το τέλος της όψιμης αρχαιότητας (Σταθμός Αγίας Σοφίας και Σταθμός Βενιζέλου)
Οι ανασκαφές που διεξάγονται στους δύο σταθμούς εντός του ιστορικού κέντρου της Θεσσαλονίκης, στον Σταθμό Αγίας Σοφίας και στον Σταθμό Βενιζέλου, συμπληρώνουν τον τοπογραφικό χάρτη της πόλης, στο ύψος της διαχρονικά κύριας οδικής αρτηρίας, της σημερινής οδού Εγνατίας. Τα ευρήματα σκιαγραφούν την πολεοδομική οργάνωση του αστικού χώρου της Θεσσαλονίκης από την ίδρυση της έως το τέλος της όψιμης αρχαιότητας. Η πόλη σχεδιάστηκε στα πρότυπα των ελληνοιστικών κέντρων της

Ανατολής, με το λεγόμενο ιπποδόμειο πολεοδομικό σύστημα. Δρόμοι, κάθετοι μεταξύ τους, διαμορφώνουν οικοδομικές νησίδες με κτίσματα οικιστικής και εργαστηριακής χρήσης. Ο ίδιος σχεδιασμός διατηρείται και στους ρωμαϊκούς χρόνους, με μετασκευές μικρής κλίμακας στην κάτοψη των κτισμάτων. Στον 4ο αι. μ.Χ. οι μαρμαρόστρωτοι πλέον δρόμοι πλαισιώνονται από κιονοστήρικτες στοές και εκατέρωθεν αυτών ανεγείρονται μεγάλα κτηριακά συγκροτήματα με πολυτελή ψηφιδωτά δάπεδα, εντοίχιο γραπτό διάκοσμο, ορθομαρμαρώσεις και opus sectile. Την ίδια εποχή, βορείως του decumanus, στη συμβολή με τον cardo της οδού της Αγίας Σοφίας, κατασκευάζεται κρηναίο οικοδόμημα/νυμφαίο που εμφανίζει επάλληλες οικοδομικές φάσεις. Δραστηκή επέμβαση στον πολεοδομικό σχεδιασμό της πόλης συντελείται στον 6ο αι.: ο μαρμαρόστρωτος decumanus διαπλατώνεται, τα παλαιότερα οικοδομήματα ισοπεδώνονται και στη θέση τους διαμορφώνονται πλακόστρωτες πλατείες στα κεντρικά σταυροδρόμια της πόλης. Οι επιβλητικές αυτές αρχιτεκτονικές διαμορφώσεις του δημόσιου χώρου - πλατείες, στοές και κρήνες/νυμφαία - στην πορεία των κεντρικών οδών αποτελούν την τελευταία μνημειακή εικόνα της ύστερης αρχαιότητας.

4. Από τις βυζαντινές αγορές έως τη Θεσσαλονίκη της πυρκαγιάς (Σταθμός Αγίας Σοφίας και Σταθμός Βενιζέλου)
Η ανασκαφική έρευνα στους δύο σταθμούς του ιστορικού κέντρου της Θεσσαλονίκης αποκάλυψε τμήματα της βυζαντινής αγοράς κατά μήκος της κεντρικής οδού, της λεγόμενης Λεωφόρου ή Μέσης των Βυζαντινών. Αποκαλύφθηκε η κεντρική χαλκόστρωτη οδός των βυζαντινών χρόνων, στο ίχνος του παλαιότερου decumanus maximus με μέσο πλάτος 5,5 έως 6,5μ. Νέοι δρόμοι με ευθύγραμμη, ελικοειδή και διαγώνια πορεία χαράσσονται ή υφίστάμενοι αλλάζουν πορεία ορίζοντας παράλληλα

και την έκταση των οικοδομικών νησίδων. Οι νησίδες από λασπόκτιστα κτήρια κατέλαβαν τον δημόσιο χώρο, τα πεζοδρόμια και τις στοές της ύστερης αρχαιότητας. Πρόκειται για εργαστήρια και καταστήματα μιας αγοράς όπου παράγονταν κοσμήματα, είδη μεταλλοτεχνίας, υαλουργίας, κεραμικά κ.ά. Πλινθόκτιστες κατασκευές, κλίβανοι, πάγκοι εργασίες, μαζί με εργαλεία, μήτρες κατασκευής κοσμημάτων, ημιτελή κεραμικά, τριποδίσκους, πιστοποιούν την παραγωγική χρήση των χώρων σε όλη τη διάρκεια της βυζαντινής περιόδου. Κατά την οθωμανική περίοδο οι πολεοδομικές αλλαγές που διαπιστώθηκαν δεν φαίνεται να είναι ριζικές. Άλλωστε τα οικοδομικά κατάλοιπα βρέθηκαν διαταραγμένα από τα υπόγεια των κτηρίων των νεότερων χρόνων. Το ανώτερο στρώμα που εντοπίστηκε και στους δύο σταθμούς έδωσε στοιχεία για την πολεοδομική οργάνωση της Θεσσαλονίκης κατά την τελευταία περίοδο της Τουρκοκρατίας (β' μισό του 19ου αι. κ.ε.), που σηματοδοτείται από πολεοδομικές αλλαγές με στόχο τη δημιουργία μιας πόλης σχεδιασμένης σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Τα κτήρια που ανεσκάφησαν, κυρίως υπόγεια, βρέθηκαν κατεστραμμένα από την πυρκαγιά του 1917 που κατέκαψε το κέντρο της Θεσσαλονίκης και αποτέλεσε το εφαλτήριο για το σχεδιασμό της σύγχρονης πόλης.

5. Η δυτική νεκρόπολη της Θεσσαλονίκης και ο περιαστικός χώρος (Σταθμός Δημοκρατίας και Διακλάδωση Σταυρούπολης, Νέος Σιδηροδρομικός Σταθμός)

Οι σταθμοί στα δυτικά χωροθετούνται στην εκτός των τειχών ύπαιθρο χώρα της

Θεσσαλονίκης. Η ανασκαφική έρευνα που διεξήχθη τμηματικά ανά περιόδους, κατά τα έτη 2009-2012, 2016-2017, οπότε και ολοκληρώθηκε, συμπλήρωσε τη γνώση μας διαχρονικά από τον 3ο π.Χ. αι. μέχρι τους νεώτερους χρόνους για την χωροταξική εξέλιξη της περιαστικής δυτικής ζώνης. Τη χωροοργάνωση της περιοχής υπαγόρευαν δύο παράμετροι: η διέλευση της κύριας οδικής αρτηρίας, της γνωστής ρωμαϊκής Εγνατίας οδού που συνέδεε τη Θεσσαλονίκη με την Πέλλα, και οι διαρρέοντες χείμαρροι. Επάλληλα χαλκόστρωτα και χωμάτινα καταστρώματα της οδού, που έφθανε έξω από τη Χρυσή Πύλη διασχίζοντας τον κεραμίσιο κάμπο και το νεκροταφείο, εντοπίστηκαν κάτω από τη σημερινή οδό Μοναστηρίου. Το τμήμα της δυτικής αρχαίας νεκρόπολης που αποκαλύφθηκε στα όρια του Σταθμού Δημοκρατίας, στη Διασταύρωση τροχιογραμμών Σταυρούπολης και στο Νέο Σιδηροδρομικό Σταθμό είναι παρόδιο και αναπτύχθηκε κατά μήκος της βόρειας πλευράς του οδικού αυτού άξονα. Οργανωμένο σε συστάδες περιλαμβάνει ποικιλία τάφων και βωμοειδών κατασκευών -συνήθως εντός ταφικών περιβόλων, εξασφαλίζοντας χώρους για νεκρώσιμες τελετές και προσφορές. Ξεχωρίζουν μαρμάρινες σαρκοφάγοι και πολυτελή ταφικά

κτίσματα του 2ου μ.Χ., 3ου και 4ου μ.Χ. αι. Η διάρκεια χρήσης της νεκρόπολης καλύπτει μια μακρά περίοδο από τον 3ο αι π.Χ. έως και τα μέσα του 4ου μ.Χ. αι., οπότε και οργανώνονται τα χριστιανικά κοιμητήρια γύρω από πυρήνες με λατρευτικά κτίσματα, ναούς και μαρτύρια. Μεταγενέστερα, και κυρίως από τον 6ο αι. μ.Χ. συνεχίζονται σποραδικοί ενταφιασμοί, που δεν συνιστούν οργανωμένο νεκροταφείο. Η ανασκαφή στο σταθμό και τις εισόδους της Πλατείας Δημοκρατίας, στις παρυφές της νεκρόπολης, λίγα μόλις μέτρα έξω από τα δυτικά τείχη, έφερε στο φως εκατέρωθεν του δρόμου που οδηγούσε από την ύπαιθρο χώρα στην Χρυσή Πύλη, μεγάλα συγκροτήματα κρατικών αποθηκών κρασιού και λαδιού (πιθεώνας) και εργαστηρίων της ύστερης αρχαιότητας. Πάνω στα ερείπια του πιθεώνα, ιδρύθηκε τον 5ο αι. ναός τετράγωνης κάτοψης με ταφικό πρόσκτισμα, αποθήκες και εργαστήρια. Στα τέλη του 6ου αι. – αρχές του 7ου αι. ο ναός και οι εγκαταστάσεις του καταστρέφονται ολοσχερώς και εγκαταλείπονται. Ανάμεσα στα καθαγιασμένα ερείπια του διανοίγονται σποραδικές ταφές. Η οικοδομική δραστηριότητα περιορίζεται στα νότια. Στους μετέπειτα αιώνες η περιοχή παραμένει αδόμητη, όχι τυχαία, άλλωστε, ονομαζόταν από τους Οθωμανούς Çayır, δηλαδή λιβάδι ή λιβάδια. Μόλις τον όψιμο 19ο αι. θα επανακτήσει την εμπορικό της χαρακτήρα, όταν στον άξονα της Λεωφόρου Μοναστηρίου χτίζονται χάνια, καταστήματα και αποθήκες.

